



Algasid 100nda aastapäeva pidustused

16. aprillil alustas Eestimaa oma 100nda sünnipäeva tähistamist. Tegi seda suure sünnipäeva vääriliselt, kirevalt ja paljukülgsest, nii nagu on kirev ja paljukülgne meie elu. See päev kutsus tuhanded eestlased küll jmalateenistusele, küll kontsertidele, küll matkaradadele, küll kohtuma huvitavate inimestega ja kuhu veel. Teised tuhanded aga naelutas terveks päevaks televiisori ette, et südamega tehtud sünnipäevaprogrammist osa saada ja ise end täisväärtusliku osalisena tunda. Oli ilus päev, mis pani meid jällekord end eestlasena tundma ja mida pikka aega meenutame. Elukaar tahab ka sellesse sünnipäevaprogrammi oma väikese osa anda ja teeb seda preagusaja eestluse suurima mõtestaja VALDUR MIKITA mõtete abil.

- Me kuulume selle 1% tsiviliseeritud maailma hulka, kus on veel säilinud põlisloodus, nende 1% keelte ja kultuuride hulka, kes on veel elujõulised, selle 1% hulka, kes on ajaloos jõudnud oma riigini. Ühelt poolt peame tänama oma esivanemate vaprust, teiselt poolt lihtsalt vanajumalat. Teatud mõttes on Eesti ühe väga suure ebatõenäosuse realiseerumine ajaloos.
- Metsaskäimine ja maakodu on eestlasele natuke religioosne praktika, tegelikult on need täiesti omaette kultuurivormid... Olen veendunud, et suurem osa eesti kultuurist ongi loodud selliste metsikute kultuurivormide rüpes – maal kogume mõtteid, linnas viime need ellu.
- Eestlase enesekuvand tänapäeval on lihtne ja ühemõtteline: moderne rahvas, kel on arhailised juured.
- Eesti keeles ja kultuuris küpsenud hallolus tundub

Eriprogramm seenioridele

Tartu Ülikooli muuseum pakub alates veebruarikuust eriprogrammi seenioridele. Iga kuu teisel neljapäeval on pensionärid oodatud osa võtma põnevatest tegevustest kahes muuseumimajas: kell 15 saab vee- ta käelise tegevusega loomingulise kolmveerandtunni kunstimuuseumis ning kell 16 jätkub programm Tartu tähetornis põneva planetaariumietendusega. Mõlemad tegevused kestavad 45 minutit.

Tartu Ülikooli eriprogrammis saab osaleda muuseumi ühispiletiga, mille hinnaks on 6 eurot. Lisaks eriprogrammis osalemisele saab sama ühispiletiga kuu aja jooksul külastada kõiki kolme Tartu Ülikooli

olevat väga võimas, kõrge intellektuaalse väärtusega. Teisisõnu, siin peab olema midagi, mis akumuleerib vaimset kapitali. Mis see on? Kuidas seda sõnastada? See eesti imet säilitav DNA tuleb vahest kõige paremini ilmsiks Eesti looduse ja Eesti maastike näitel. Põlismets, kus on korralik levi. Ürgne raba, kust on suurlinna poole tunni tee. Müstilised, teise ajastusse kinni jäänud suvekodud, kus urbaniseeruv intellektuaalne kapital puhastub sinna nädala jooksul settinud saastast. Eesti geograafiline ime on tsiviliseeritud ja ürgse maailma iseenesetmõistetav käepigistus.

- Eestlased on etnosena niivõrd vana rahvas, olles siinsamas paigas läbi teinud vägeva ajarännaku kivikirvest kosmoseraketini. Siin me lihvime oma kivist tööriistu ja küttsime viimaseid mummiteid, siin lendas ringi kuretiibadel šamaan, siin me ehitasime valmis geenivaramu ning ESTCube'i päikesepurje. Meie kestmine etnosena strateegiliselt niivõrd olulises piirkonnas Läänemere rannikul on mütoloogiline ime.
- Oleme omamoodi elav fossiil etnostest hulgas, meie väljasuremist on ennustatud ja vahetevahel ka planeeritud juba vähemasti viimased tuhatkond aastat. Kuid alati on selgunud, et just siis, kui surm näib olevat eestlasele juba vikati kindlalt selga löönud ja kirst hüvastijätuks viimast korda avatakse, ei ole seal kunagi lebanud meie õnnis esivanem, vaid üksnes roostes vikat.
- Rahvas, kelle kõige kuulsam teos on viiekõiteline sookuivendamise käsiraamat, ei saa olla normaalne – ja ei peagi. Võimalik, et meil on ilmaruumis hoopis üks teine asi ajada.

muuseumi maja: ajaloolist Toomkirikut, kunstimuuseumi ja tähetorni.

Esimene eriprogramm oli plaanis 9. veebruaril. Tartu Ülikooli kunstimuuseumis oli sel päeval esimest päeva avatud uus püsinäitus „Muumiakamber“. Külastada sai näitust „Teekond Hommikumaale“ ning meisterdada toreda sõrapäeva kingituse. Siis sai seada sammud tähetorni poole.

9. märtsil ootas kunstimuuseumis muumiakambri külastus ning seejärel põnev küünlalaterna meisterdamine. Järgnes planetaariumietendus tähetornis.

6. aprillil sai külastada näitust „Rooma aare ja Ees-

Suvehooajaks taluperenaiseks

Eesti Vabaõhumuuseumis on aastaringiselt avatud neli talumajapidamist, lisaks Kuie kool, Lau külapood ja Kolu körts. Aprillist septembri lõpuni, ehk rahvakalendri järgi arvestust pidades jüripäevast mihhklipäevani on lahti ka teised muuseumi eksponaathooned.

Jüripäev tähistab eestlaste rahvakalendris kevadtööde algust ja suurt kolimist. Sel päeval asusid taludesse oma kompsudega peremeestele põllutöödele appi kaubeldud sulased ja teenijad. Tavaliselt kulus see päev uue kohaga tutvumiseks. Nõnda on ka Eesti Vabaõhumuuseumis. 23. aprillil alustatakse uue hooajaga ja antakse talveunes olnud talud üle suviste perenaistele ja –meestele, kes tuulutavad kambrid, riisuvad õued ning puhuvad väarikatele majadele hooajaks elu sisse. Enamasti on taluperenaised või -mehed elukogenud prouad või härrad, kes soovivad oma pensionile ainulaadses linnalähedases keskkonnas lisa teenida, et endale nii talvel mõnus soojamaa reis lubada.

Alates ekspositsiooni külastajatele avamisest 1964. aastal on talude juures olnud taluvalvur, kes ei tohtinud kaotada valvsust ning pidi silma peal hoidma külastajate käitumisel. Taluperenaised või –mehed on head suhtlejad, abivalmid ja puhtust hoidvad töötajad, kellel enamasti mõni vahva lisaoskus või harrastus: kes tantsib rahvatantsu, laulab kooris, teeb ise käsitööd või annab oma oskusi edasi käsitööringis.

Kaisa Vahur, kes muuseumis töötanud kahel suvehooajal, sattus taluperenaiseks just oma käsitöökлубi kaudu, kui selle liikmete töid muuseumi Pulga talus näitusel eksponeeriti. Just Pulga talu perenaise igapäevast askeldamist jälgides tekkis tal mõte ka ise järgmisel kevadel muuseumisse tööle kandideerida. Olles loobunud suvila pidamisest, võlus Kaisa Vahurit muuseumi keskkond ning võimalus looduses ja mere ääres olla.

Nii nagu ühel taluperenaisel kunagi, kuulub ka taluvalvuri töökohustuste hulka talumajapidamise korrahoid. Kevadel tuleb talud hooajaks põhjalikult korda seada ning ruumide korrahoiule kogu suve jooksul tähelepanu pöörata. Samuti riisub ja korrahastab ta ta-

luõue, ning kui majapidamises on loomad, lööb käed külge ka nende talitamisel. Nii tuli ka Kaisa Vahuril kohe esimesel tööpäeval hakkama saada aedikus määgiva lambaperega.

Vähemalt niisama kaalukas ülesanne kui majapidamise korrahoid on külastajatega suhtlemine. Suvi on muuseumis kõige rahvarohkem aeg ning teadmisi oma talust tuleb jagada nii kodumaistele külastajatele kui välituristidele. Muuseumi avamise algusaegadel ei tohtinud taluvalvurid külastajatega vestelda, kuid Eesti Vabariigi tulekuga ideoloogia muutus ja suvistest perenaistest ja –meestest said oma objekti giidid. Kaisa Vahurile on hästi meelde jäänud seik inglise keelt kõneleva neiuga, kes vaimustus taluhoones eksponeeritud klaasikunsti-näitusest. Selleks et keelebarjääri ületada, trükkis ta oma teksti mobiiltelefoni ja näitas prouale automaatset tõlget – tuli välja, et neiu ema on klaasikunstnik ning näitus talle seetõttu erilisel südamelähedane. Ka eestlastega vesteldes tuleb ette südamlikke hetki, samuti panevad külastajad pidevalt proovile perenaise teadmised. Kui kaua peab vastu rookatus, milline on talus elanud pere lugu ja mida hõiti aidas – need on vaid mõned küsimused, millega taluperenaine peab ennast kurssi viima, et järgmisele huvilisele osata ammendavat vastust anda. Kui külastajad suvel vabaõhumuuseumist lahkudes õhkavad, et siin oli kui maal vanaema juures, on selle emotsiooni loomisel olnud perenaistel suur roll.

2017. aasta hooajal komplekteerib Eesti Vabaõhumuuseum viie talumajapidamise, Lau külapoe ja Sutlepa kabeli töötajate koosseisud. Kokku asub tööle 15 perenaist ja –meest, kelle juhendamiseiga alustatakse enne hooaja ametlikku algust. Kaisa Vahuri sõnul on vanemal inimesel vaja tegevust ja seda taluõuel toimetades ning külastajatega suheldes muuseumis jätkub.

Helena HALLER,
Vabaõhumuuseumi
kommunikatsioonijuhi kt

ti“ ning meisterdada ülestõusmispühadeks makulatuurist punutud korvi. Pärast seda oli taas võimalus minna imeilusa kunst-tähistaeava alla tähti imetlema.

11. mail ootab huvilisi püsinäitus ning savivaasi maalimise töötuba. Seejärel on võimalus kogeda võimalat planetaariumietendust.

15. juunil saab uudistada paeluvat muuseumi püsinäitust ning meisterdada tsernitmassist rahvuslikus

stiilis ehteid. Ja siis natuke mäest üles Tartu tähetorni tähti uudistama.

Suvisel ajal teeme väikese pausi ning sügishooaja võimalustest teavitame juba jooksvalt.

Soovist osaleda programmis grupiga palume eelnevalt ette teatada kunstimuuseumi telefonil 737 5384 või kunstimuuseum@ut.ee.

Muutustest sotsiaalvallas

Jutuajamine sotsiaalkaitseminister KAIA IVAGA

Sotsiaalkaitseminister KAIA IVAL sai ministriametisse sisseelamise 100 päeva juba veidi aega tagasi täis, see on olnud teguderohke aeg ja minister on heameelega nõus sotsiaalvaldkonna keskmatest probleemidest kõnelema. Meie jutuajamise algatuseks palusin Kaia Ival end veidi lähemalt tutvustada: kus on ta sündinud, kus õppinud, kus töötanud, millised on varasemad kokkupuuted sotsiaalprobleemidega jms.

Meelde sööbis fakt, et Kaia Iva on suure pere laps: tal on kolm õde ning üks vend. Ta on sündinud Türil ja lapsepõlve veetnud Kirnas. „Kasvasime maal looduskaunis kohas, praktilise elu ja töö keskel, talutööd tehes ja kõike seda õppides.“ Algkoolis käis Kaia Iva Kirna koolis, põhikoolis Türil, edasi läks Nõo reaalgümnaasiumisse, siira teadmisega, et tahab saada õpetajaks, ja just matemaatikaõpetajaks. Nõos kujunes teiseks lemmikuks programmeerimine, ent edasi õppima läks siiski Tallinna Pedagoogilisse Instituuti.

Ja teist sai matemaatikaõpetaja?

Jah, pärast ülikooli lõpetamist läksin tagasi Türiale, sedakorda koos oma abikaasaga, kes oli õppinud Pedagoogilises Instituudis poiste tööõpetuse õpetajaks, mina aga hakkasin tööle matemaatika-, arvutiõpetuse ja loogikaõpetajana. Koolis töötasin 10 aastat õpetaja ning õppealajuhatajana, pärast teise poja sündi läksin koolist ära kindlustusvaldkonda – kindlustuse esinduse juhatajaks.

Millal sai teist isamaaliidu liige?

1999. aastal. Lõime Türil aktiivse Isamaaliidu rakkuse, olime saanud 3 aastat toimetada ja teises valimistsükliis sai minust Türi linnaape. Sellest hetkest hakkasin rohkem ka sotsiaalvaldkonnaga kokku puutuma. Türi linnaape olin 3 aastat. Türi oli sel ajal omavalitsus, kellel oli edumeelseid sotsiaalteenuseid rohkem kui Eestis keskmiselt. Minule oli see kasulik õppimise aeg. Pärast linnaapeametit olin töö earettevõttes, sealt sain juurde hoopis teistsuguseid kogemusi. Ja sealt siirdusin juba riigikokku.

Vahepeal olime perega kolinud elama linna lähedale maale, kuhu ehitasime endale kodu ja kus kasvatasime suureks oma pojad. Riigikogus töötamise ajal saime tuttavaks lastekodus elava väikese armsa tüdrukuga ja lapsendasime selle pisikese piiga oma perre. Olime oma poegade pealt näinud, et lapsevanema roll ei pea alati väga lihtne olema, ent see pakub suurt rõõmu ja teeb pere õnnelikuks. Ja see oli meie võimalus seda rõõmu perre juurde tuua. Pojad on praegu vastavalt 24- ja 21-aastased, väike neiu aga õpib algklassides.

Riigikogus olite kaks koosseisu?

Kolmandaks koosseisuks riigikokku kandideerides sain küll hea tulemuse, ent valimismatemaatika alusel ma siiski riigikokku ei pääsenud. Seejärel võtsin endale veidi puhkeaega ja siis juba kutsuti mind Türi-le lasteaija juhataja kohusetäitjaks sünnituspuhkusele läinud juhataja asemele. Seal oli just värselt ühendatud neli lasteaeda, erinevate asutuste ühendamise seotud teinekord ka üsna ebamugavad muudatused vajasisid tegemist. Võtsin härjal sarvist ja lõpptulemusena saime nendega päris hästi hakkama. Kui Tallinnas toimus valitsusvahetus, tehti mulle ettepanek tulla uude valitsuskabinetis sotsiaalkaitseministriks. Võtsin selle pakkumise vastu.

Teie peres on nüüd kolm last, see ühtib kenasti teie erakonna põhimõtetega – räägib ju IRL ikka pere kolmandast lapsest. Sotsiaalkaitseministriks saades ütlesite, et teie prioriteediks on lapsed. Ja et minu siiras arvamus on, et ka eakate prioriteediks on lapsed, konkreetselt siis lapselapsed, seepärast tundub asjakohane alustada juttu sellest, mida on teie ministriks oleku ajal laste heaolu parandamiseks tehtud.

Vahetevahel on minult küsitud, et kas valitsuse silmis pole esimene ja teine laps siis üldse tähtsad, kuna räägime ikka ja jälle kolmandast lapsest. Loomulikult on ka nemad niisama tähtsad, ent eesti rahva püsijäämises on vaja, et võimalikult paljudes peredes sünniks ka kolmas laps ja võimalusel neljasviieski. Rõõmustav on, et üsna palju on juba omaks võetud suundumust, et perre võiks tulla kolmas laps. Selle soodustamiseks on valitsus mitmeid samme ette võtnud. Praegusel hetkel on esimese ja teise lapse toetus kuus 50 eurot, alates kolmandast lapsest 100 eurot. Järgmisel aastal lisandub esimesele ja teisele lapsele veel 5 eurot ja ülejäägilisel veel 5,

niisiis tõuseb esimeste laste toetus 60 euron. Alates selle aasta 1. juulist hakkab 3-lapseline pere saama lisaks veel 300 eurot, niisiis tõuseb sel aastal sellise pere kogu toetus 500 euron. Uuringud on näidanud, et see on summa, mis annab perele n-õ baaskindlustunde ja teadmise, et kolmanda lapse sünni puhul ei pea hakkama esimese ja teise lapse pealt kokku hoidma. Suurperedele, kus on üle kuue lapse, tõuseb lisatoetus praeguselt 370 eurot 400le.

Valitsuskabinetis on kokku lepitud kava muuta veidi vanemahüvitiste ja vanemapuhkuse süsteemi, nimelt lisada sinna üks kuu isapuhkust – et isa side väikelapsega muutuks tihedamaks ja et ka ema tunneks kodus suuremat isapoolset tuge. Ka tahame vanemapuhkuse süsteemi paindlikumaks muuta, võimaldada lapsega kodus oleval lapsevanemal töötada osalise koormusega ja nii, et ta samal aja ei kaotaks ettenähtud hüvitisi. Aasta lõpul peaks sellekohane seaduseelnõu riigikokku jõudma.

Teatavasti tõuseb tulumaksuvaba miinimum tulevast aastast 500 euron, sellega võivad nii väikesepalgalisel kui ka keskmist palka saavad inimesed, nendega koos siis ka lastega pered. Ja muidugi ka pensionärid. Lastega peresid puudutab ka praegu kavandatud toimetulekutoetuse paindlikumaks tegemine. Nimelt soovime pikka aega töötanud ja seega siis toimetulekutoetust saanud inimesele tööle mineku puhul jätta mingi osa palgast tema sissetuleku hulka arvestamata. See muudatus on mõeldud selleks, et ärgitada inimest tööle minema. Nimelt arvavad paljud töötud, et madalapalgalisele tööle ei tasu minna, kuna siis kaob toimetulekutoetus ära. Meie ettepanek on, et kuue kuu jooksul ei lähe mingi osa palgast arvesse ja inimene saab kätte kogu palga ja ka veidi toimetulekutoetust, seda seni, kuni ta on saanud uuesti kätte tööharjumuse ja ju on ka palk hakanud veidi tõusma. Samas tahame teha valitsuskabinetile ettepaneku, et esimese ja teise lapse toetus ei läheks tulevikus toimetulekutoetuse määramisel arvesse.

Üks teema, mis on ikka inimeste õiglustunnet riivanud, on vanemahüvitiste suuruse äärmiselt suur vahe. Uuelt valitsuselt oodati selle muutmist, ent muutus jäi tulemata.

Vanemahüvitis ei ole lastetoetus, vaid see on mõeldud koju jäävale lapsevanemale asendama tema senist palka. Toetuste suur erinevus tuleneb palgade erinevusest. Väike muudatus on siin siiski tehtud: kõrgepalgalistele on kehtestatud vanemahüvitise ülemine piir, mis ei tohi ületada kolmekordset keskmist palka. Samas on määratud kindlaks ka alumine piir neile, kes enne lapse sündi polnud üldse teeninud, tagamaks ka neile toetuse. Valitsuskabinet on heaks kiitnud veel ühe muudatuse, nimelt on rasedus- ja sünnituspuhkuse toetamine senini ilma igasuguse piirmäärata. Ka siin seame ülemiseks piirmääraks kolmekordse keskmise palga, alumine piir aga arvutatakse miinimumpalga pealt.

Mina ei ole senini aru saanud, miks ei suudeta meil luua vajalikul arvul lasteaedu, samal ajal kui kogu aeg kurdetakse, et lapsi sünnib vähe ja kui samas uusi maju kerkib nagu seeni.

Ka mina ei saa sellest aru. Põhiliselt näib see olevat Tallinna probleem, mujal Eestis on kohalikud omavalitsused lasteaiaprobleemi üldiselt lahendanud. See on prioriteetide küsimus: kui Tallinn suudab ülal pidada oma televisiooni ja linnaosade ajalehti, lasteaedade jaoks aga raha ei jätku, siis on see olnud nende valik. Ja see on väga halb valik. Mida on riik teinud? Riik on rakendanud Euroopa Liidu tugivahendeid lastehoiukohtade loomiseks, nii on sotsiaalministeerium ka sel aastal välja kuulutamas toetusmeedet 1200 uue lastehoiukoha loomiseks. Nüüd lubab seadus ka kohalikel omavalitsustel luua kuni kolmeaastastele lastele lastehoiukohti, kus teatavasti pole nii tugevaid nõudeid õppetegevusele, kui on seda lasteaedades. Lapsevanemad saavad valida lasteaija ja lastehoiukohtade vahel, seda tihipeale ka oma tööajast sõltuvalt.

Koolilõunaid saavad lapsed juba tasuta, see on muidugi hea, ent millal jõuame nii kaugele, et ka huviringid oleksid lastele tasuta?

See sõltub suuresti omavalitsustest. Mina ise tulen Türi vallast, kus ka praegu on väga suur osa laste huviringe tasuta või sümboolse tasu eest. Millegipärast tundub, et just jõukamad omavalitsused küsivad nii huviringide kui ka lasteaiamaksu tasumisel rohkem

raha. Niisiis on küsimus prioriteetides. Küll aga on riigipoolset kokku lepitud, et haridus- ja teadusministeerium hakkab lapsevanemaid ringitasu maksimisele toetama. Lisaks on valitsuskabinetis otsustatud, et kõikides üldhariduskoolides suurendatakse ujumisõpetuse mahtu.

Mitmeid muudatusi on oodata ka pensionäride elus. Tulevasest pensionireformist on üsna palju räägitud, ent vahest vajab see siiski veel selgitamist.

Tahan veel kord rõhutada, et kavandatud pensionireform praeguseid pensionäre ei puuduta. Neid aga, kes pole veel pensionile läinud või kavatsevad pensionieas pikemalt edasi töötada, hakkavad kavandatud muudatused tasapisi puudutama. Nimelt hakatakse 2020. aastast pensioni suuruse määramisel arvestama nii palka kui ka tööstaaži (praegu arvestatakse ainult palka). Sellega tahame toetada väikesepalgalisi korraliku tööstaažiga inimesi ja garanteerida neile nii suuremat pensioni. Nagu seni, toimub ka tulevikus pensioni indekseerimine, edaspidi indeksi valemil küll veidi kohendatakse, ent üldine põhimõte jääb samaks. Küll aga muutub tulevast aastast laste eest arvestatav nn erapension – kui praegu on ema (vahel ka isa) saanud iga lapse eest kahe staažiaasta jagu lisa, siis uuest aastast tuleb iga lapse eest veel üks staažiaasta juurde. Oluline on ka teada, et kui pere ema või isa, kellele on laste eest saadav lisatasu arvestatud, meie hulgast lahkub, siis kandub pensionilisa üle teisele lapsevanemale.

Käesoleval aastal on aga seaduseks saanud veel üks toetuse väljamaksmine: nimelt makstakse oktoobrikuus 115 eurot pensionilisa oma elamispiinnale üksinda sisse kirjutatud pensionäridele, kelle pension on väiksem kui 470 eurot. Seda perioodi, mil vaadatakse, kas pensionär elab üksi, arvestatakse alates 1. aprillist. Kui aga pensionär on näiteks hooldekodus, on tal õigus saada lisatoetust ka siis, kui ta pole üksi oma elamispiinnale registreeritud, sest maksab ta ju hooldekodu eest täisraha. Sellisel puhul tuleb olukorrast informeerimiseks sotsiaalkindlustusametiga ühendust võtta.

Hooldekodude kõrge hind on üks valusaid probleeme pensionäride ja ka neid hooldavate järeltulijate elus.

Inimesi hirmutab meie praegune perekonnaseadus, mis ütleb, et lapsed on kohustatud oma vanaks saanud vanemaid ülal pidama. Ent on üks nüanss, millele pole tähelepanu pööratud ja mida ka kohalikud omavalitsused pole küllaldaselt selgitanud. Asi on selles, et see ei ole ainult laste mure ja see ei saa olla ainult laste mure. Oma roll on ka riigil ja kohalikel omavalitsustel: on selgesõnaliselt öeldud, et kohalik omavalitsus peab hindama, kas oma vanemate eest hoolt kandmine on järeltulijale jõukohane ja kas see ei halvenda teiste pereliikmete toimetulekut. Kui hinnang näitab, et pere vajab abi, siis on kohaliku omavalitsuse kohustus, just nimelt kohustus, mitte õigus, ölg alla panna ja leppida kokku, kui palju kõik osapooled panustavad – kui palju makstakse pensionist, kui palju maksavad lapsed ja kui palju omavalitsus.

Sellel seoses on väga aktuaalseks tõusnud omastehoolduse teema.

Inimese kõige loomulikum ja inimväärses keskkond on tema oma kodu, seepärast oleks vajalik, et kodune hooldus kestaks võimalikult kaua. Ühelt poolt tuleb anda hooldajatele rohkem sotsiaalseid garantiisid, näiteks peaks omastehooldaja töö minema tööstaaži sisse. Olulised on aga ka igasugused toetavad meetmed, vajalikud teenused. Järgmiseks aastaks on meil planeeritud rahasummad pikaajalise hoolduse edendamiseks ja omastehooldaja koormuse leevendamiseks.

Kuivõrd toob käimasolev haldusreform sotsiaalvalda muresid juurde?

Iga üleminek on keeruline ja seepärast arvan, et mingi harjumise aeg on vajalik. Lõpptulemusena usun siiski, et rohkem tuleb rõõme, mitte muresid. Toon jälle näite Türi: linnaapeana korraldasin seal nelja omavalitsuse ühinemise. Igas omavalitsuses olid omad tugevad ja nõrgad küljed, kokku liitmisel tuli igaühelt



võtta tema positiivne pool, ning tulemus oli hea. Selle positiivse toetamiseks on meil kavas kuulutada pärast kohalike omavalitsuste valimisi välja toetusvoor, kust kohalikud omavalitsused saaksid sotsiaalteenuste arendamiseks raha taotleda. Loodan väga, et uued omavalitsused hakkavad palju rohkem kasutama kodanikualgatust ja vabatahtlikku tööd. On piirkondi, kus nii sotsiaalvaldkonnas kui ka muudes tegevusvaldkondades on vabatahtlikus töös silma paistnud just eakad inimesed, kohalikud omavalitsused saaksid neid inimesi kaasates palju probleeme ära lahendada. Vabatahtliku töö edendamiseks peaks olema võimalik küsida raha nii Hasartmängumaksu Nõukogult kui ka meie uuest rahataotlusvoorudest.

Palju räägitakse eakate töölerakendamisest, elu-aegsest õppest, ümberõppest jms. Kõrges eas ei lähe sellised muudatused nii kergelt kui noores eas. Ja üks tööandjad kipu ka eelistama noori.

Me räägime kogu aeg, et eakate tarkust, tasakaalukust ja kogemusi tuleks rohkem rakendada. Praktilises elus pole see aga tõepoolest nii lihtne. Esiteks pole paljud tööandjad selleks veel valmis. Kasuks tuleb kindlasti osakoormuse pakkumine, ümberõppe organiseerimine jms. Kaasa aitab ka nüüd juba kehtiv seadusemuudatus, mille alusel tööandja ei pea osalise töökoormuse korral enam maksma täismaksu, vaid maksud arvestatakse vastavalt teenitud palgale. Pealegi on töötajaid vaja, eakad on aga reeglina kohusetundlikud töötajad. Mis aga puutub eakate hõlmisolekusse eriala muuta, siis üks tasapisi hakka muutuma minevikutava, mil inimene tegi kõik oma tööaastad läbi ühel ametikohal ja läks sealt kingitud lillekimbuga pensionile. Ajad muutuvad, inimesed harjuvad muutustega, ning nii läheb ka üleminek uuele erialale lihtsamalt.

Sotsiaalministeeriumi suureks mureküsimuseks on tõusnud sotsiaalse rehabilitatsiooni ja erihooldekande puudulik eelarve. Milliseid samme olete probleemi lahendamiseks juba astunud?

Kahjuks oli tegemist olulise planeerimisveaga ja seetõttu tuli probleemi lahendada kiirkorras. Jagasime tegevused kolme etappi. Esiteks lisaraha leidmine selleks aastaks ja esimese kvartali kulutuste põhjal raha võimaliku ümbertõstmisega teenuse uuesti avamine. Teiseks sotsiaalkindlustusameti analüüs, leidmaks võimalusi sisemise töökorralduse muutmise ja bürokraatia vähendamise suunata vabanev raha teenuste osutamisele. Kolmandaks analüüs ja samud teenuse jätkusuutlikkuse tagamiseks järgmistel aastatel.

Aprilli alguse seisuga oli järjekorras 437 täiskasvanut ja 403 last. Esmajärjekorras alustas sotsiaalkindlustusamet laste järjekorra likvideerimist ning 19.04. seisuga oli järjekorras veel 301 last, kes samuti saavad kohe teenusele tulla. Järjekordade vähendamiseks oleme taotlenud lisaraha riigieelarvest ja Euroopa Liidu fondidest.

Küsitles Ene VEIPER

Kas lõõtspillihaigus on nakkav?

Eesti lõõtspill, see tõepoolest just meie oma Eesti pill, on üle saja aasta vana. Niisiis juba päris eakas, mis tähendab, et pill on oma elujõudu tõestanud ning tunneb end siiani meie inimestele hingelähedase, vajaliku ja nõutuna. Eesti lõõtspilli autor, tema isa on kuulus pillimeister August Teppo, kelle kätetööna sündis esimene lõõtspill 1890ndatel aastatel. Kuulsaks mängis selle pilli aga Karl Kikas, vanemad inimesed ehk mäletavad siiani igal reedel raadios kõlanud muusikasaadet, mille sisustasid Karl Kikase lõõtspilli- ja Ervin Kasesalu kandlemäng.

Neid teadmisi Eesti lõõtspilli sünniloost jagas mulle Pärnumaa Lõõtspillihaigete Seltsi juhataja Mati Vürst. Kes on need lõõtspillihaiged, kust on nad oma nakkuse saanud ja kas lõõtspillihaigus on tõepoolest nakkav? Tuleb välja, et on. Mati Vürst räägib, et lõõtspillimängu harrastati tasapisi kogu aeg, ent 6 – 10 aastat tagasi hakkas see harrastus käima kindlat tõusuteed

ja juurde on tulnud hulgaliselt nii lõõtspillimängijaid kui ka pillimeistreid. Selle puhangu taga on Mati Vürsti sõnutsi üks mees, lõõtspillimeister, -mängija ning –õpetaja Heino Tartes, kes on valmistanud hulgaliselt Teppo-tüüpi lõõtspillile, loonud rahvakunstiansambli Heino Tartes ja sõbrad, kirjutanud lõõtspillist mitmeid raamatuid ning on Lõõtspilliseltsi juhatuse esimees. Eesti vabariigi 100ndaks juubeliks tahab Heino Tartes saada valmis oma 100nda lõõtspilli. Just temalt ja sealt, see tähendab Pölvast see lõõtspillihaiguse tänane viirus teele läks.

Pärnumaa Lõõtspillihaigete Seltsi sünnilugu algas 2012. aasta lõpukuudel, registrisse aga sai see nimi kantud 4. jaanuaril 2014. aastal. Selts koondab endasse kogu Pärnumaalt inimesi, kes on huvitatud eesti lõõtspilli mängimisest, alates east, mil laps juba jõuab pilli süles hoida, kuni eani, mil enam ei jõua. Praegu on klubi liikmeid 22.

Kustkohast Mati Vürst ise lõõtspillipisiku üles leidis,

ei oska ta öelda, ent soov lõõtspill valmis meisterdada kasvas ja kasvas, kuni saigi esimene pill, tänastega võrreldes üsna algeine veel, valmis tehtud. Tänaseks on Mati Vürsti kätetööna valminud 25 eesti lõõtspilli. Et Pärnus lõõtspilliklubi polnud, tegutses Mati Viljandi klubis, teadis aga, et Pärnus on selline mees nagu Peeter Joosep, kes mängib lõõtspilli rahvapilliorkestris Piccolo Folk. Kord, 2012. aasta suvel sattus Mati juhuslikult Piccolo Folgi proovi kuulama, astus sealt läbi, tegi end Peeter Joosepiga tuttavaks, ning jututeemaks tõusis muidugi Pärnu lõõtspilliorkestri loomine. Nädal hiljem, 2012. aasta juunis jõuti otsusele, et sügisel tuleb panna lehte kuulutus, mis kutsub kokku Pärnumaa lõõtspillihuvilised. Nii tehti. Esimesel korral tuli kohale paarikümne inimese ümber, enamik neist on tänaseni seltsi liikmeteks jäänud. Niisiis on Pärnu lõõtsaklubi sündinud kahe mehe, Peeter Joosepi ja Mati Vürsti algatusel. Peeter Joosep, kes kahjuks küll on nüüdseks meie hulgast lahkunud, oli ise väga hea pillimees, Mati Vürst aga räägib endast esmajoonese kui pillimeistrit, jättes oma pillimänguoskused tahaplaanile.

Algul oli vaid üksikute klubi liikmetel eesti lõõtspill, mitmetel olid hoopiski vabrikupillid. Et aga nende pillide häälestus on samasugune, siis oli koostöömängimine võimalik. Nüüdseks on Mati Vürst andnud klubiliikmetele õppimiseks kolm tema tehtud lõõtspilli. Koostöömäng algas suure hooga ja läheb täie tuuriga aiva edasi. Enthusiastlikud lõõtspillihaiged on käinud esinemas 2014. aasta laulu- ja tantsupeol, samal aastal esineti Lätis sealsel festivalil, kus teeniti välja publiku lemmiku tiitel. Kaks korda on käidud Soome suupillifestivalil – võib

ju eesti lõõtspilli pidada suupilli veljeks, seepärast on lõõtspillihaiged suupillifestivalidele ikka kutsutud. Soome suupillifestivalidel ongi käidud neid veidi värvikamaks tegemas. Tänavugi ollakse Soome oodatud. Osaletud on ka Leedu rahvapillifestivalil ja sinna on kutse olemas ka tänavu. Huvitav oli osaleda Vilniuse televisiooni rahvapillide võistumängimises, kus hinnangu annab telefoni teel rahvas ja mis on kestnud juba oma 15 aastat. Muuseas, Leedus on kokku ligi 900 rahvapillikollektiivi, nii et võistumängimisel lõpu pole näha. Ja muidugi osaletakse rõõmuga meie oma rahvapillifestivalidel ja kontsertidel, nagu näiteks Pärnu rahvusvahelisel suu- ja lõõtspillifestivalil Harmonica või Põlva Harmonical või külapillimeeste kokkutulekul Pärnu Tervises või toredatel kodustel kontsertidel Surjus jne jne. Tallinna televisiooni sarja „Rahva lõõts“ kaudu on aga saadud oma pillimehi tutvustada kogu eesti rahvale.

Mati Vürst räägib, et eesti lõõtspilli mängimine ja valmismeisterdamine tähendab suurt isetegemist. Seda pilli on ikka omapäi, kuulmise järgi mängima õpitud. Ka Pärnu lõõtsaklubisse on mitmed inimesed tulnud, ilma et nad oleksid varem lõõtspilli mänginud. Esimesed näpunäited saadakse vanematelt olijatelt, sellele järgneb kodune harjutamine ja peagi on väärkas pillimees valmis. Ka pillimeistrid on suured iseõppijad, esimesed teadmised saadakse vanematelt pillimeistritelt, sellele järgneb aga pidev katsetamine, nõ eluaegne õpe. Heino Tartese eestvedamisel käib praegu Viljandis koos pillimeistrite kursus, kus osaleb 18 huvilist. Mati Vürst on olnud õpetajaks kahele lõõtsahuvilisele, üks neist on teinud valmis 2 lõõtspilli, teine juba 5. Ent on ka selliseid tegijaid, kes on tahtnud teha vaid endale mängimiseks ühe tõsise eesti lõõtspilli. Vabrikus eesti lõõtspilli ei tehta, see on ikka peen käsitöö ja rõõm on tõdeda, et huvilisi jätkub. Jätkub ka pillimehi, igal aastal tuleb Pärnu lõõtsaseltsi ikka mõni liige juurde. Ka noori. Nii näiteks peetakse oma kõige paremaks mängumeheks 17-aastast Rein Pihelgast. „Kõige alus on huvi,“ ütleb ja teab Mati Vürst. Ja tal on õigus.

Mare MÄE

Kuidas saada talisuplejaks?

Televisiooni vahendusel oleme ilmsesti kõik näinud pilte talisuplejatest, kes südatalvel rõõmsa näoga merre hüppavad ja siis sealt veel rõõmsama näoga varsti välja tulevad. Tundub kõhe, hirmuäratav ja samas põnev. Kes on talisuplejad ja miks nad sellist ekstreemset sporti harrastavad? Küsisime seda Eesti Puuetega Inimeste Koja tegevjuhil ANNELI HABICHTilt, kes on juba neli talve talisuplemist harrastanud.

Miks hakkasite talisuplejaks?

Olin aastaid ujunud maikuust kuni septembrini, teatavasti läheb septembrikuus mere ääres tuuliseks ja jahedaks, ning ujuma enam ei tõmmanud. 4 aastat tagasi sain kontakti inimestega, kes käivad kogu talv ujumas. Lugesin talisupluse kohta informatsiooni juurde ja leidsin, et võiksin ka ise proovida. Ja siis ma lihtsalt ei lõpetanud ujumist, ja et seda oleks julgem teha, liitusin talisuplejate grupiga. Nüüd olen ujunud juba 4 talve.

Kas lõpetamise tunnet pole?

Ei, pigem on tekkinud omalaadne sõltuvus. Kui millegipärast on üks kord vahele jäänud, tunnen sellest häirivat puudust. Talisuplemine aitab pingeid maandada, hoiab pea värske, mul on kadunud igasugu

sed nohud ja kurguvalud - tore on niimoodi talve üle elada, et mingid haigused külge ei hakka. Sellest on palju kirjutatud, et talisuplus aitab viiruste ja külmetushaiguste vastu, minu puhul on see leidnud kinnitust. Meie käime vees Tilgu sadamas, meie hulgas on neid, kes käivad suplemas 4 – 5 korda nädalas, mina käin 1 kord, olen tunnetanud, et see on minu jaoks sobiv rütm, nii et keha veel mäletab eelmist veeskäimist. Et mul on ka palju muid tegemisi, siis ajaliselt ma lihtsalt ei saaks rohkem suplemas käia.

Kes võivad hakata talisuplejaks?

Vanemaealised ja mingi kroonilise tervisehädaga inimesed peavad enne tingimata arstiga konsulteerima, nii näiteks ei sobi talisuplus südameveresoonkonna- ja neeruhaigetele ja ju teistelegi kroonilisi haigusi põdevatele inimestele. Alates 12 eluaastast võivad aga ka lapsed külmas vees suplemas käia.

Kuidas alustada?

Suvist ujumist lihtsalt mitte lõpetada, augusti lõpus ja septembri alguses vesi kiiresti jahtub, siis tuleb regulaarselt 2 – 3 korda nädalas ujumas käia. Keha nagu mäletaks eelmist veeskäimist ja siis ei ole järgmine kord vette minnes šokk nii suur. Ka võib algul keha külмага harjutada kodus külma duši all käies.

Ja kuidas see suplemine käib – kas lihtsalt karsumdi vette ja kogu lugu?

Üht-teist peab siiski teadma ja arvestama. Meie käime Harku vallas Tilgu sadamas, sinna saab autoga juurde ja vette saab minna kaldteed mööda – nii saame kohe sügavasse vette ega pea pikka aega madalas sammuma, vette ja veest välja peab saama kiiresti. Vees oleme tavaliselt minut aega, kõvemad käijad kuni 4 minutit, osa suplevad, osa püsivad paigal. Kriitiline hetk on tuulise ilmaga veest välja tulemine, siis peab saama kiiresti kuivaks. Nahka ei tohi aga tugevasti hõõruda, sest külmas vees on nahk hapraks läinud. Siis kiiresti soojad riided selga, jalga kindlasti väga soojad sokid. Osa inimesi kasutab spetsiaalsest paksust materjalist surfarite sokke ja kindaid, sest varbad ja sõrmed kipuvad vees eriti maha jahtuma. Pead me märjaks ei tee, tutimütsid on ka ujudes peas. Tavaliselt jooime pärast suplemist sadamakail kruusi sooja teed. See eriline tunne, mingi eriline mõnus surin, mille pärast me meres käime, tuleb peale 5 – 10 minutit pärast vees käimist, kui juba riides oleme.

Reegel on, et ujuma ei minda kunagi üksinda, alati peab olema kas vees või kaldal üks inimene veel.

Aga kui vesi on jäänud?

Tilgu sadamas tekib jää haruharva, sel talvel näiteks polnud üldse jääd. Aga kui jääkate on tekkinud,

siis raiuvad mehed merre väikese basseinikese, kus saame kordamööda sees käia. Ettevaatlik peab olema, kui külmade ilmadega on vette tekkinud jääsupp, mis võib naha katki kriipida. Siis peab vees rahulikult paigal püsima. Et nahk muutub külмага tuimaks, siis vees seda kriipimist ei tunne, alles hiljem võid avastada nahal kriimustusi.

Eestis on levinud saunalavalt jääauku hüppamine. Kas sellist kontrasti teie ei harrasta?

Me ehitasime oma seltskonna jaoks haagissuvilasse sauna, ja seda kasutame suurte pühade ajal – jõulude, aastavahetuse, vabariigi aastapäeva, lihavõtete tähistamiseks. Väga suur temperatuuride vahe ei olevat nii tervislik, ei teki ka seda erilist mõnusat surinat.

Niisiis kaasneb talisuplusega ka omalaadne seltsitegevus?

Meil on oma MTÜ Tilgu hülged ja oma logo. On ka hooaja alustamise ja lõpetamise peod – talisuplus algab, kui vee temperatuur on +6 kraadi, tavaliselt algab siis novembris ja lõpeb mais. On olnud kohtumisiõhtuid teiste talisuplejatega, meie Facebooki-grupis on üle 100 inimese, regulaarselt vees käijaid on 25 – 30 inimest. Suur talisuplejate grupp käib ujumas Piritas jões.

Talisuplejad peavad ju ka võistlusi?

Need ei ole talisuplejad, vaid taliujujad. See on eraldi spordiala, milleks treenitakse tõsiselt, peetakse isegi maailmameistrivõistlusi. Meie oleme harrastajad, ent oleme siiski osalenud Piritas avatud taliujumise võistlustel, näiteks 4x25 meetri teateujumises. Meie taliujujad on aga endale üle maailma nime teinud. Nii tunnistati Henri Kaarma 2014. aastal maailma parimaks avavee uujaks, temale kuulub ka 1 km taliujumise maailmarekord. Möödunud aastal võitsid eestlased taliujumise MMil 42 medalit, neist 21 kuldset.

Lõpetuseks: kas soovitate talisuplemist teistelegi?

Kindlasti soovitan. Inimesed kipuvad talisuplemist omamoodi kangelasteoks pidama, tegelikult saab sellega hakkama iga inimene. Kui regulaarselt käia, ei ole iga kord tegemist ka eneseületamisega, vaid tekib harjumus. Vesi küll soojemaks ei muutu, vaid on endiselt külm, ent tekitab teadmise, et midagi hullu ei juhtu. Vastupidi, kaasa saad väga mõnusa tunde, pikaajalisema mõjuna aga ka hea tervise. Ja siis muudkui lähed ikka ja jälle.

Ene VEIPER



Tilgu hülged vabariigi aastapäeval.

LUGEMISELAMUS

EESTI SUURED ARMASTUSLOOD

MART LAAR kirjutab oma raamatu „Eesti suured armastuslood“ sissejuhatuses, et selle teose kirjutamise idee sündis tal Kroonlinnas, kus rüüstatud kalmistul puhkab üksinda Lydia Koidula abikaasa Eduard Michelson. Miks küll on nad pärast surma teineteisest kaugele viidud? Siia raamatusse on kogutud 50 meie tuntud inimeste armastuslugu. „Abikaasad kasvavad teineteisega kokku, moodustades ühe terviku kaks poolt, millest üheta ei saa toimida ka teine,“ kirjutab autor. Avaldame täna selle tõestuseks ühe peatüki sellest raamatust – Jakob ja Eugenie Hurda armastusloo.

„Ei, haritud ja iseloomuga mees ei tohi ega pea oma vanemate madalat seisust kunagi põlastama, vastu-pidi, ta peab selle vastu erilist armastust tundma, sellest rääkimata, et suurim patt oleks oma vanemaid põlastada ja hüljata. Selline osavõtt ning armastus on päevselgelt väga loomulik ja ma tahaksin ütelda isegi kohustuslik. Et armastus aga ei peaks kaugusse kaduvaks sõnaks või määratlemata tundeks jääma, siis peaks ta end teoga tõestama...Sina, mu südame truu väljavalitu, saad loomulikult mu mõtteid mõistma ja mu arvamus jagama,“ kirjutas noor koduõpetaja Jakob Hurt 1866. aasta jaanuari külmal öhtul oma väljavalitule rahvuslikust kutsumusest. Hurt oli eelmisel aastal lõpetanud Tartu ülikooli usuteaduskonna, valmistus kirikuõpetaja ametiks ja palus oma heategija, Tartu kreiskooliinspektori Carl Oetteli tütre Eugenie kätt. Mõõdus mõni päev ärevat ootamist ja siis saabus vastus: Oettel oli vaimustusega nõus ning ka 17-aastane pruut andis häbeliku jah-sõna. Alguse sai kooselu, mille lõpetas alles surm.

Adele Eugenie oli sündinud 1847. aastal, ühendas isa poolt saksa ja ema poolt prantsuse-šveitsi

vere. Carl Oettel oli Herderi aadete vaimus üles kasvanud rahvuslane, kes luges oma kohuseks aidata kaasa kohalike rahvaste haridusele. Nii finantseeris ta mitme läti ja eesti noore õpinguid ja võttis neid oma kodus külalistena vastu. Üks Oetteli tütardest abiellus läti rahvusliku liikumise tegelase J. Dsirnega (nende tütrest sai Eesti iseseisvusdeklaratsiooni autori Juhan Kuke abikaasa), teine abiellus hilisema Kärla kirikuõpetaja J. Kergiga (nende tütar abiellus omakorda professor Paldrockiga). Eugenie sai oma aja kohta hea hariduse. Ta oli väga musikaalne ja mängis hästi klaverit. Mälestuste kohaselt oli Eugenie väikest kasvut ja hästi rõõmsameelne ning tugeva kondiga Hurt armastanud „naisukest“ sõna otseses mõttes kätel kanda. Kuulus oli ka Eugenie temperament, taldritud ja isegi vaasid kippusid tema käest kergesti lendu tõusma.

Eelõeldu taustal pole imestada, et Hurtade armastuse lugu kujunes üsna värvikaks. Esialgu oli Hurda sümpaatia kuulunud Eugenie vanemale õele Ernestinele, kuid õpingukaaslane ja sõber O. Hermansohn jõudis temast ette. Tekkinud olukorda kasutas ära Eugenie, kellele Hurt ilmselt samuti meeldis ning kes oskas kurba üliõpilast hea sõnaga lohutada. Lohutamine igatahes mõjus ning Hurt, võib-olla endalegi ootamatult, palus veel leeris käimata neiu kätt. Pärimuse kohaselt olevat Hurdast olnud tollal sisse võetud ka Alexander Middendorfi sama noor tütar. Noorte kihlus kippus mitmel põhjusel siiski venima. Hurt jäi oma rahvuslike vaadete tõttu kirikuõpetaja ametist ilma ning hakkas taotlema luba oma ajalehe väljaandmiseks. See ei meeldinud aga Jennyle, kes selle üsna otse ka peigmehele välja ütles. Suhetesse kippus sügenema kriis, mis sundis Hurta oma märkmikku üles tähendama nukraid mõtteid suurmeeste

ebaõnnestunud abieludest. Vastuoludest saadi siiski üle ning 1868. aasta suvel Jakob ja Jenny abiellusid. 1869. aastal sündis perre esimene laps – tütar Mathilde - , kellele järgnesid peagi riburada järgmised. Eluröõmus Jenny oli küll usin perenaine, kuid ei unustanud nõuda ka tähelepanu endale kui naisele ning polnud sugugi rõõmus, kui mees pikalt kodust ära oli või kodus olles temale aega ei pühendanud.

Mis aga puutub Hurda rahvuslikku tegevusse, siis selles sai Hurt naiselt täieliku toetuse. Armastus mehe vastu pani Jenny armastama ka tema rahvust. Jenny elas mehe ettevõtmistele energiliselt kaasa, kasutades oma kirjades üsna teravaid väljendeid abikaasat tagakiusavate saksa tegelaste kohta. 1881. aasta suvel, mil Hurda vastuolud saksa ametivendadega olid taas haripunkti, kirjutas Eugenie talle. „Kui ma nüüd saaksin Sinu juures olla, võtaksin ma Sind oma käte vahele ja ütleksin Sulle, kui väga armas on mulle just see eestlane. Neile niinimetatud sakslastele, kes aga peaaegu kõik on eestlased, ütleksin ma: keegi teist pole nii ilis ja hea kui eestlane Hurt, minu mees...“ Jenny temperament oli tollases seltskonnas üldtuntud, teda peeti isegi mõnevõrra pööraseks.

Sellest hoolimata – või vahest just tänu sellele – püsis Jakobi ja Jenny armastus kaua noore ja kirglikuna. Rohkem kui 20 aastat pärast abiellumist, 18. juunil 1888, kirjutab Jenny oma eemalviibivale kaasale: „Ma suudlen Su käsi, suud, silmi, mu armas truu meheke. Olgu Sulle aga öeldud – mulle on see täiesti ükspuha, oled Sa vana või noor, sa oled mulle igal juhul armas, nii armas, et ma surun sind mõttes tugevasti oma sooja armuküllase südame vastu.“ Selline armastus aitas Hurdal teda tabanud raskustest ja tagasilöökidest üle saada, säilitada optimismi ja eluröõmu. Hurt oli üks väheseid ärkamisaegseid rahvuslasi, kes ei kibestunud ega pettunud, vaid jäi rahvuslikus liikumises osalema elupäevade lõpuni.

Hurt oli J. V. Jannseni kõrval üks väheseid ärkamisaegseid eestvedajaid, kes suutis rahvuslasteks kasvatada ka oma lapsed. Kuigi Hurda kodu oli saksakeelne, ei tegelnud tema lapsed mitte ainult isa rahvalaulekogu-

ga, vaid osalesid ka teistes rahvuslikes ettevõtmistes. See ei tähendanud, et Hurdal laste või õigemini laste-laste saksastumisega probleeme poleks olnud. Kõige rohkem rahul oli Hurt selles küsimuses lemmiktütar Mathildega, kes abiellus Hurda juures prooviaastat pidanud Aleksander Mohrfeldtiga ja lõi isa rõõmuks eestikeelse ja eestimeelse perekonna. Kuid poeg Max abiellus Peterburis kohaliku töösturi tütrega ja veelgi suuremaks mureaineiks kujunes isale muidu ühemõtteliselt rahvusliku poja Rudolfi abielu.

Kirikuõpetajaks õppinud Rudolf oli nimelt armunud Hurda sõbra, tuntud ärkamisaja tegelase Martin Lipu tütre Helmissa, kes oleks pidanud olema Hurdale ideaalne minia. Vaimsete huvidega ja hästi haritud, energiline ja kunstilembene noor neiu oli oma tulevasele intellektuaalselt vääriline partner. Pruudil oli vaid üks puudus: ta oli saksastunud ning suhtus rahvuslikesse püüetesse ükskõikse. See sundis Hurta nõudma oma pojalt, et ta kihluse katkestaks. Suure vaevaga suutis poeg isa veenda, et Helmi on end muutnud, kuid miniat Hurtade kodus omaks ei võetud. Eriti vaenulikult suhtus minia saksameelsusse Eugenie Hurt.

Üle jõu käiv töö jättis oma jäljed. Hurda tervis halvenes ja 1906. aasta viimasel päeval suri ta pärast lühikest ägedat haigust. Eugenie saatis meest viimisel teekonnal Peterburist Tartusse, kus Hurt tohtu rahvahulga osavõtul Raadi kalmistule maeti. Eugenie hoidis elu lõpuni alles Hurda esimest kirja, kus see selgitas noorele pruudile oma kutsumust ja elukreedot. Eugenie jäi koos tütar Lindaga elama Peterburgi, üritades abikaasa mälestust ja pärandit hoida. Esimese maailmasõja algul sattus pere raskustesse. Saksa keeles kirju vahetada enam ei tohtinud, mispeale hakkas Eugenie Hurt kirjutama eesti keeles, tõsi küll, suurte vigadega. Revolutsiooni ajal oli Eugenie sunnitud Peterburist lahkuma ja asus elama Tallinna Mohrfeldtide juurde. Ta suri Tallinnas 16. detsembril 1918 ja maeti oma aasta varem surnud poja Rudolfi kõrvale Kaarli kalmistule.

MÄLESTUSTENURK

Lapsepõlve lihavõttepühad

Nagu enamikul eestlastel olid ka meie peres kõige suuremad pühad jõulud, seepärast on lihavõttepühadest palju vähem meenutada kui jõuludest. Kõige kirkamalt on meelde jäänud munade värvimine, pühad algasidki munade värvimisega. Selleks võeti tükike õhukest paberit (hästi sobis nn siidipaber) ja laotati sellele mõned sibulakoored. Siis kasteti värvitav muna vette ja seejärel asetati sellele üksteise kõrvale suuremaid sibulakoore tükke. Seejärel pandi muna paberile, keerati peberinurgad kokku ja seoti niidiga kinni. Ja siis muidugi keevasse vette keema. Teise moodusena kasutati värvipabereid. Jälle tuli muna vette kasta, seejärel võeti mingi ovaalne pühadeteemaline pilt ja pandi kummuli muna peale. Siis tuli võtta õhuke värviline paberiruut, panna muna

kummuli sellele peale, mässida paberisse ja siduda niidiga kinni. Ja siis muidugi potti keema. Kui munad keenuvad, eemaldati niidid, paberid, pildid ja sibulakoored, ning pühademunad olidki valmis. Lõpuks laoti need kaussi või vaagnale vaatamist ja söömist ootama. Pühademune niisama lihtsalt ei söödud, enne tuli neid koksida. Maal kehtis veel kaua komme, et kes teise muna katki lõi, oli võidumees ja sai katkilöödud muna endale. Räägiti, et üks mees oli hakanud koju minema, tasku katkilöödud mune täis (käidi ju talust tallu häid pühi soovimas), libises aga jäätunud teel ning kukkus – ja oh õnnetust, just selle külje peale, kus taskus munad olid. Naisel olevat tükki tööd olnud, et kasukatasku munapudrust puhtaks saada.

Tavaliselt oli lihavõttepühade ajal veel nii külm, et lumi „kandis peal“. Siis sai võetud puuveo-kelk ja kätte tagurpidi luud. Kelgul tuli seista püsti, luuavarre otsaga sai hoogu antud, ja küll oli nii uhke üle põlude sõita! Tagantjärele mõtlen, et vaesed linnalapsed, millest kõigest küll olete te pidanud ilma jääma!

Erna KASK



Eakate luuleklubi

Eakate luuleklubi „Puhkenud õied“ käib iga kuu teisel neljapäeval koos Valga Puuetega Inimeste Kojas. Klubi esinaine on Helle Keek. Kokku tulevad luulesõbrad, keda seob luulearmastus ja kes ka ise luuleridu sepiitsevad. Koos istutakse kohvilauas, kuulatakse üksteise luuletusi, räägitakse, mis südamele.

Ühistest kooskäimistest on näinud ilmalavagust 5 luulekogu – „Langevate lehtede aegu“ I ja II (2009 – 2010) „Lahkuvate kroonide aegu“ (2011), „Eurodega elamise aegu“ (2012), „Loojangu valguses“ (2014). Kõige viimase kuues luulekogu. Neis luulekogudes on kirjas meie mõtted elust ja olust. Nii näiteks kirjutab Ellen Polujanova kogus „Loojangu valguses“:

*„Igal inimesel oma elutee,
mida mööda ta elades käib.
Harva sile, kuid tihti see kivine,
hea, kui jälj sinna maha tast jäi.“*

Samas kogumikus kirjutab Helle Keek:

*„Aeg pudeneb sõrmede vahelt kui liiv,
seda enam tagasi ei saa.
Iga päev meid lõpule lähemale viib,
seepärast aega tuleb hinnata.“*

Või luuletus selle kirjutise autorilt:

*„Päevad mööduvad lennates ja
elu on kui suur kingitus, kuid
noor olen hingelt ja
Sinu sõna on lambiks mulle
iga päev ja õõ ja
ootus-lootus püsib ikka.
Nurisemiseks ei ole põhjust.
Ärkan tänuga ELU eest,
rõõm ja rahu südames.“*

Ühistel koosviibimistel me tähistame sünnipäevi ja tähtpäevi. Viimati tähistasime näiteks naistepäeva. „Aeg seob kõik päevad aastate vihu,“ sünnipäev ikka toob lilled pihku,“ kirjutab Hilda Kaljula Viljandimaa luuleklubist „Valguseoks“, kellega on meil sõprusdemed.

Võtan oma pisikese loo kokku E. Polujanova luule-ridadega luuletusest „Elutee“:

*Luulet kirjutan, kuni ma näen veel,
kuni terve on mõtete kulg.
Annaks LOOJA jätkuvalt eluteed,
soovin ikka, et kirjutaks sulg.*



Ellen Polujanova on meie kõige-kõige, ta on kirjutanud oma 800 luuletust.

Meie luuleklubisse Valga linnas on oodatud kõik, keda huvitab luule ja luuletamine.

Liidia PETTAI

VANEMAEALISTE POLIITIKA KOMISJON

LIIKMESORGANISATSIIONID:
RIIGIKOGU SOTSIAALKOMISJON
SOTSIAALMINISTEERIUM
EESTI PUUETEGA INIMESTE KODA
TALLINNA ÜLIKOOL (ÜTI)
TARTU ÜLIKOOL (ÜTI)
MTÜ 65B
EESTI GERONTOLOOGIA JA GERIAATRIA ASSOTSIAATSIION / TÕ KLINIKUM
EESTI SOTSIAALTÕO ASSOTSIAATSIION
EESTI PENSIONÄRIDE ÜHENDUSTE LIIT
MTÜ EESTI SOTSIAALASUTUSTE JUHTIDE NÕUKODA
EESTI PEREÄRSTIDE LIIT
MTÜ EESTI OMASTEHOOLDUS
VANURITE ENESEABI- JA NÕUSTAMISÜHING
MTÜ SEENIOR
TARTU SEENIORMEESTE KLUBI
MTÜ PURUVANAKESED
AJALEHT ELUKAAR

Toimetaja ENE VEIPER
Sotsiaalministeeriumi Vaneamealiste poliitika komisjoni väljaanne
Tallinn 15027, Gonsiori 29, tel. 5649 0494
e.veiper2@gmail.com
Trükitud trükikojas SPIN PRESS
Regati pst. 1, 11911 Tallinn
Tell.nr. 13753, 2000 eks.
Elukaare väljaandmist rahastab
Hasartmängumaksu Nõukogu